

RÅDETS ANBEFALINGER – unge på kanten

RÅDET FOR
SOCIALT
UDSATTE

RÅDETS ANBEFALINGER

BEHOV FOR POLITISK ANSVAR

At være ung og leve et liv på kanten af samfundet dækker i dag over en kompleksitet af forhold, der både kan tilskrives sociale faktorer, men også ændrede strukturer i uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet, snævrere normalitetsbegreber osv. Det er en udvikling, der gør, at der i stigende grad findes marginalisering og udsathed blandt nye grupper af unge. Det er unge, som måske kan være svære at spotte som værende udsatte med det blotte øje, men som ikke desto mindre kæmper med en bred vifte af komplekse sociale problemer.

Det stiller nye krav til det system, som skal hjælpe dem, herunder ikke mindst kommunerne. Men regeringen bør også tage ansvaret på sig og tage den ændrede virkelighed, som de unge befinder sig i – ikke mindst i kølvandet på omfattende reformer af uddannelses- og beskæftigelsessystemet – alvorligt. Regeringen bør sikre, at der samles op, genereres ny viden og anvises handlingsmuligheder fremadrettet, sådan at indsatsen sikrer, at socialt udsatte unge ikke lades i stikken.

TID TIL FORANDRING

Socialt udsatte unges problemer er ofte komplekse og omfattende. Derfor er der heller ikke nogen "quick-fixes" – men det er dermed ikke sagt, at en god indsats ikke kan gøre en stor og afgørende forskel for den unge. Skuden kan rettes op igen. Men det tager *tid*. Og lige præcis tid er der ofte ikke meget af i det hjælpesystem, som udsatte unge møder. Lovgivningen er desværre i dag skruet sådan sammen, at den unge for eksempel pålægges at være i gang med en uddannelse indenfor et bestemt tidsrum og risikerer at blive sanktioneret, hvis han eller hun ikke efterlever bestemte krav. Det er ikke gunstigt for muligheden for, at udsatte unge kommer på ret køl igen.

Det er dog heller ikke gunstigt, hvis den unge oplever stilstand eller overlades til sig selv – tværtimod. Men der skal være mulighed for, at den unge kan gå sin vej, udeblive fra en aftale eller "fejle" – og stadigvæk kunne komme tilbage og fortsat få den pædagogiske støtte, som han eller hun har brug for. Der skal med andre ord være den fornødne tid til forandring.

Rådet for Socialt Udsatte foreslår at:

- Regeringen nedsætter en kommission om samfundets indsatser for socialt udsatte unge. Kommissionen skal se på de negative sociale konsekvenser for socialt udsatte unge af de stigende krav i forhold til adgang til uddannelse, beskæftigelse mv. og stille forslag til, hvordan disse konsekvenser kan modvirkes. Kommissionsarbejdet skal gennemføres med henblik på, at regeringen kan fremlægge en handlingsplan.

- Hver enkelt kommune skal udvikle strategier for inklusion af socialt udsatte unge i samfundet. Strategierne skal gøre rede for de særlige indsatser, som kommunen har i forhold til socialt udsatte unge, der ikke uden særlig hjælp har tilstrækkeligt udbytte af de normale hjælpesystemer (sociale tilbud, beskæftigelse, sundhed, uddannelse mv.).

Rådet for Socialt Udsatte foreslår at:

- Det sikres, at der i forbindelse med individuelt tilrettelagte håndholdte indsatser til unge med særlige sociale problemer – som loven allerede giver mulighed for – skal ses bort fra skarpe tidsfrister, sanktioner, pålæg og andre styringsredskaber, som har en negativ effekt på socialt udsatte unge. Det er en forudsætning, at indsatsen tilrettelægges i tæt dialog og samarbejde med den unge og arbejder aktivt på at hjælpe den unge videre i et tempo, som er tilpasset den enkelte unge.

MENINGSFULD DELTAGELSE I SAMFUNDET

For at få livskvalitet har de fleste mennesker brug for noget at stå op til, der giver mening for dem, og for langt de fleste er drømmen uddannelse eller et arbejde. Det gælder også udsatte unge, selvom der kan være et stykke vej til, at drømmen om uddannelse eller job kan realiseres. Men der skal også være en meningsfuld hverdag, med et godt og betydningsfuldt netværk, som giver den unge en god ballast og styrke til at gå i gang med uddannelse eller et job. Det kan være med til at holde én fra at tage stoffer og give den enkelte succesoplevelser, ejerskab og oplevelsen af at have noget at miste, som man gerne vil gøre en indsats for. Men mange oplever, at de ikke passer ind i det ordinære uddannelsessystem eller på arbejdsmarkedet, og samtidig er adgangs- og karakterkravene stigende på flere af ungdomsuddannelserne, som gør det endnu sværere at komme videre i livet.

Ungdommen har til alle tider søgt alternative miljøer – steder, hvor den enkelte bliver accepteret som dén, han eller hun er, og hvor den enkelte kan udvikle sig. Det kan være alternative ungdomsuddannelser, som kan rumme unge på kanten, for eksempel med kreative fag (i stil med den nye flexuddannelse). Det kan også være højskoleophold, frivilligt arbejde eller brugerstyrede projekter, hvor det er centralt, at den enkelte er med til at skabe noget og oplever at indgå i et fællesskab. Det er i den forbindelse afgørende, at det offentlige viser det nødvendige mod til at støtte ungdomsmiljøer, som er skæve og eksperimenterende.

Rådet for Socialt Udsatte foreslår at:

- I forlængelse af indførelsen af flexuddannelsen bør mulighederne for alternative uddannelsesforløb (med for eksempel kreative og/eller praktiske fag) udvides og gøres mere bred med fokus på fleksibilitet, gøres bredere. Der bør også være fokus på fleksibilitet, herunder øgede muligheder for uddannelse på deltid for de unge, som ikke kan deltage på fuld tid (jvf. Koch 2-rapporten).
- Mulighederne for højskoleophold udvides, herunder at der gives mulighed for at beholde offentlig forsørgelse under et (dag)højskoleforløb.
- Muligheder for job på særlige vilkår, som udsatte unge kan varetage, udvides i samarbejde med blandt andet erhvervslivet.
- Muligheden for særlige netværksbaserede ungerettede indsatser, som kan bruges som afsæt for de unge til at danne fællesskaber.

ÅBNE OG OPSØGENDE TILBUD

Det offentlige hjælpesystem kan for mange udsatte unge opleves som en "mur" af regler og standardiserede forløb, hvor vejen ind til at få den rette hjælp sker gennem, at man skal kunne placeres i forskellige kasser – for eksempel i forlængelse af, at man har fået en bestemt psykiatrisk diagnose. Men der er behov for meget mere åbne tilbud, som den unge kan opsøge uden en forudgående visitation. Samtidig kan der være behov for opsøgende indsatser, hvor socialfaglige medarbejdere er tilstede dér, hvor de unge er – men altid i tæt dialog med de unge og med udgangspunkt i de unges egne præmisser.

Rådet for Socialt Udsatte foreslår at:

- Der etableres åbne tilbud til udsatte unge med tilknyttede socialfaglige medarbejdere (herunder opsøgende), hvor den unge selv kan henvende sig uden at blive mødt af lovgivningsmæssige pålæg af den ene eller den anden art.
- Der sker en opkvalificering af formidlingen af tilbud til de unge – på de unges eget sprog og med inddragelse af sociale medier mv.
- Der etableres et frikaldsnummer til det kommunale hjælpesystem, som alle udsatte – herunder unge – kan ringe til.

RELATIONER ER AFGØRENDE

Ét forhold, som ofte går igen, når udsatte unge bryder med den negative udvikling og kommer på ret køl, er relationerne til nogle afgørende nøglepersoner i deres liv. Simon på 27 år udtrykker det sådan her i Center for Ungdomsforskningens nye rapport *"Hvem er de unge på kanten af det danske samfund"* (2015): *"Jeg skal have et menneske, jeg kan stole på, så man kan vide, okay nu er det her menneske hos mig, til vi er færdige med at snakke. Nu har jeg jo prøvet i de sidste fem år, hvor der er 15 mennesker der har sagt til mig, "du kan bare åbne dig. Bare kom her, så skal jeg nok" og "jeg bliver hos dig" og sådan noget. Og hver eneste gang bliver man sendt videre til noget nyt, fordi "hov, vi kunne ikke alligevel" eller "du passer ikke ind i vores rammer..."*

Rådet for Socialt Udsatte foreslår at:

- Udsatte unge opnår ret til én gennemgående sagsbehandler på tværs af kommunens forvaltninger, som er tilknyttet den unge, så længe han eller hun har brug for det.
- Der etableres/støttes flere "peer-to-peer"-ordninger, (et netværk mellem ligeværdige) hvor tidligere udsatte unge tilknyttes unge, som fortsat har sociale problemer.
- Unge med en (professionel) mentor/social støtte skal kunne holde fast i denne på tværs af indsatser fra forskellige sektorer (social-, sundheds-, uddannelses- og beskæftigelsessektorerne), og indsatsen skal kunne gives over en længere periode.
- Der skal skabes mulighed for, at de unge i langt højere grad får mulighed for netværksdannelse og relationsskabelse i civilsamfundet og i foreningslivet.

NEDBRYDE STRUKTURELLE BARRIERER OG STYRK RETTIGHEDER

Mange socialt udsatte unge føler sig magtesløse i et system, som de ikke forstår, og som ingen har tid til at forklare dem. Udsatte unge har typisk allerede tidligt i livet mange erfaringer med forskellige offentlige systemer.

Professionelle og fagfolk i ministerier og styrelser siger, at lovgivningen åbner op for, at der kan gives en helhedsorienteret og håndholdt indsats, der når hele vejen rundt, hvis kommunerne prioriterer det og arbejder for det. Problemet er, at det ikke altid sker. I den sammenhæng kan styrkede rettigheder være en løftestang for den enkelte og for de medarbejdere, der hjælper den enkelte med at håndtere problemerne.

Endvidere eksisterer der i dag dét konkrete problem, at selv en god, håndholdt socialfaglig indsats i værste tilfælde kan være spildt, hvis der samtidig eksisterer strukturelle barrierer for, at en udsat ung kan komme videre i livet. I særlig grad er manglen på et ordentligt forsørgelsesgrundlag samt manglen på billige boliger konkrete barrierer for, at udsatte unge kommer på ret køl igen.

Rådet for Socialt Udsatte foreslår at:

- Alle skal have ret til en bolig, de kan betale.
- Der sikres et tilstrækkeligt forsørgelsesgrundlag ved, at den lave kontanthjælpsydelse (uddannelseshjælp) til unge under 30 år hæves.
- Der etableres mulighed for adgang til gratis psykologhjælp for udsatte unge.
- Udsatte unge ramt af sindslidelser får ret til at modtage psykosocial støtte og et tilbud om et samtidigt misbrugsbehandlingstilbud, hvis det er relevant.

**RÅDET FOR
SOCIALT
UDSATTE**